

Scientific journal
PHYSICAL AND MATHEMATICAL EDUCATION
Has been issued since 2013.

ISSN 2413-158X (online)
ISSN 2413-1571 (print)

Науковий журнал
ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНА ОСВІТА
Видається з 2013.

<http://fmo-journal.fizmatsspu.sumy.ua/>

Семенов О.М., Семеніхіна О.В. Методичне забезпечення формування мовної культури майбутніх докторів філософії, документознавців, в умовах цифрового суспільства // Фізико-математична освіта : науковий журнал. – 2017. – Випуск 4(14). – С. 281-288.

Semenoh O., Semenikhina O. Educational And Methodological Support For Formation Of Linguistic Culture Of Future Doctor Phd, Document Specialists, In The Conditions Of Digital Society // Physical and Mathematical Education : scientific journal. – 2017. – Issue 4(14). – P. 281-288.

УДК [008: 811] : 378: 005.92: [003.35:316.3]

О.М. Семенов, О.В. Семеніхіна

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка, Україна
olenasemenog@gmail.com

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ, ДОКУМЕНТОЗНАВЦІВ, В УМОВАХ ЦИФРОВОГО СУСПІЛЬСТВА

Анотація. У статті на основі аналізу й узагальнення наукових джерел окреслено поняття «документознавець», «мовна культура майбутнього документознавця», «цифрове творче середовище», охарактеризовано окремі аспекти навчально-методичного забезпечення формування мовної культури майбутнього документознавця в умовах цифрового творчого середовища.

Формування мовної культури майбутнього документознавця в умовах цифрового творчого середовища розглядається як багатовимірний процес якісних змін психологічної сфери особистості, що відбувається поетапно, з урахуванням сучасних підходів, загальнодидактичних і специфічних принципів, на основі використання ефективних методів, форм і засобів навчання. Цифрове творче середовище визначено як таке навчальне середовище, що передбачає цілеспрямоване використання в освітньому процесі засобів, технологій та інформаційних ресурсів, які уможливають творчий творче самовираження особистості засобами цифрових технологій.

Акцентована увага на навчально-методичному забезпеченні з метою формування мовної культури майбутнього документознавця в умовах цифрового творчого середовища, зокрема аксіологічного, мовно-етичного, поведінково-інтерактивного компонентів мовної культури, які характеризують ступінь реалізації засвоєних цінностей, морально-етичних норм, знань у ситуаціях професійного спілкування, охоплюють уміння і навички, що ґрунтуються на критичному мисленні, володінні комунікативною технікою, а також творчо-цифрового компонента, що знаходить вираження в уміннях логічно вибудовувати та представляти дані з використанням цифрових пристроїв, спеціалізованих програмних засобів і віртуальних платформ, графічних образів, аудіо, відео; відповідально, з урахуванням етичних, суспільних, культурних та правових норм оперувати інформаційно-комунікаційними технологіями.

Ключові слова: документознавець, мовна культура майбутнього документознавця, цифрове творче середовище, мовно-фахова підготовка, навчально-методичне забезпечення, підручник, посібник, словник, електронний ресурс.

Постановка проблеми. В інформаційно-комунікаційному суспільстві XXI століття дедалі гостріше відчуваємо потребу в ефективній документній діяльності інформаційних установ, інформаційно-аналітичних підрозділів, що спрямована на задоволення інформаційних потреб фізичних та юридичних осіб і держави. Відповідно постає і завдання вдосконалення професійної підготовки майбутніх документознавців, вишкіль якого поєднує високий професіоналізм, моральні чесноти і соціальну відповідальність.

Значною мірою успішне вирішення професійних завдань залежить від рівня мовно-фахової підготовки й формування мовної культури майбутніх документознавців у цифровому творчому середовищі вищого навчального закладу. Документознавець несе соціальну відповідальність за зміст і якість свого

мовлення та його наслідки. Необхідне володіння не тільки і не стільки мовою фаху як сукупністю правил, а насамперед українською мовою як «засобом культурного співжиття в суспільстві, засобом самоформування й самовираження особистості кожного» [6, с. 25-26]. Такі вимоги активізують увагу вчених до вивчення проблеми теоретичного обґрунтування процесу формування мовної культури майбутніх професіоналів в умовах цифрового творчого середовища.

Аналіз актуальних досліджень. Важливість і перспективність проблеми підтверджується основними положеннями Законів України «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017). Серед необхідних для успішної самореалізації й самовираження особистості в інформаційному суспільстві компетентностей у Концепції нової української школи виділено компетентності «навчання української мови», «навчання упродовж життя», «інформаційно-цифрова компетентність». У наукових публікаціях дослідників зацентовано увагу на проблемах теорії і технологій організації документообігу (І. Антоненко, Н. Гончарова, Н. Кушнарченко, Ю. Палеха та ін.); окремих аспектах формування культури діловодства (А. Головач, О. Загорецької, А. Коваль, С. Кулешова, Н. Костинської, О. Любашенко, С. Шевчук та ін.). Питання комп'ютеризації діловодства, електронного документування та електронного документообігу розглянуто в наукових працях Г.Асеєва, Т. Кузнєцової, М. Ларіна, А. Маньковського. В останні роки захищені дисертації з проблем формування мовнокомунікативної особистості майбутніх документознавців (Н. Назаренко, О. Решетілова, О. Сивак та ін.). Аналіз наукового доробку в означеному напрямку засвідчує: натепер недостатньо наукових студій, що відображають теоретичне обґрунтування і науково-методичне забезпечення формування мовної культури майбутніх фахівців з документознавства в цифровому творчому середовищі вищого навчального закладу.

У межах статті окреслимо ключові поняття дослідження, охарактеризуємо окремі аспекти навчально-методичного забезпечення формування мовної культури майбутнього документознавця в умовах цифрового творчого середовища.

Виклад основного матеріалу. Як засвідчує аналіз нормативних документів та наукових джерел Гуманітарний напрям підготовки «Документознавство та інформаційна діяльність» почав функціонувати у зв'язку зі створенням мережі інформаційних установ, інформаційно-аналітичних підрозділів у складі владних структур для задоволення інформаційних потреб фізичних і юридичних осіб та держави в середині 90-х років ХХ ст. Як показує аналіз словникових джерел, документознавство орієнтоване «на всебічне вивчення документа у широкому контексті, а також різноманітних утворень документів, що формують документну інфраструктуру суспільства» [8, с.26], а документознавець – це фахівець, який займається реєстрацією та обліком документації [8, с.26].

В освітньо-кваліфікаційній характеристиці документознавця зазначено важливість володіння методами аналізу й оцінки документообігу, технологіями методики збирання й обробки інформаційних потоків, методами створення і використання інформаційних ресурсів, управлінням інформацією в документно-інформаційних системах та ін. Важлива й ефективна мовленнєва діяльність фахівця з документознавства, що становить активний, цілеспрямований, мотивований, змістовний процес прийняття або породження висловлювання, спрямований на задоволення комунікативно-пізнавальних потреб особистості під час професійного спілкування.

В останні роки захищені кілька дисертацій з проблем фахової підготовки та формування мовнокомунікативної особистості майбутніх документознавців. Зокрема, Н.Назаренко досліджувала проблему формування комунікативної компетентності майбутніх документознавців у процесі вивчення гуманітарних дисциплін. Комунікативну компетентність майбутнього документознавця дослідниця охарактеризувала як сукупність умотивованих знань, навичок й умінь, необхідних особистості майбутнього документознавця для здійснення мовленнєвої діяльності в навчально-професійній сфері, а серед критеріїв діагностування рівнів сформованості комунікативної компетентності майбутніх документознавців виділила володіння рідною та іноземною мовами; знання етикету, культури та психології спілкування; володіння вербальними та невербальними засобами спілкування з метою досягнення прогнозованого ефекту; ситуативну адаптованість; вживання засобів впливу на аудиторію; прийомів формування іміджу; ставлення до подій, фактів, явищ, оточуючих людей, дійсності, до самих себе; володіння власним емоційним станом) [7]. Г.Малик розробила методiku опрацювання української професійної лексики майбутніми документознавцями, що спрямована на формування у студентів ключових і професійних компетенцій [5]. О.Сивак визначила роль інформатичних дисциплін у формуванні професійної компетентності майбутніх документознавців, психолого-педагогічні передумови та методичні вимоги щодо проектування компетентнісно-орієнтованого змісту навчання інформатичних дисциплін студентами-документознавцями [14].

Узагальнення наукових джерел [3; 6], досвід викладання мовних та інформативних дисциплін майбутнім фахівцям-управлінцям дозволило визначити змістове наповнення мовної культури як невід'ємну складову професійної компетентності майбутнього документознавця. Ідеться про інтегративне утворення особистості, що складається з аксіологічного, мотиваційно-етичного, когнітивного творчо-цифрового, поведінково-інтерактивного компонентів, кожний з яких характеризується певним змістовим наповненням і проявляється в культурі розумової праці, етичній культурі, культурі комунікації та ін. Мовна культура

майбутнього документознавця включає три аспекти: нормативний, комунікативний, етичний. Нормативний аспект передбачає знання літературних норм (акцентуаційних, фонетичних, орфоепічних, лексико-фразеологічних, словотвірних, графічних і орфографічних, граматичних, правописних, стилістичних і комунікативних) і вміння застосовувати їх у професійному мовленні. Комунікативний аспект пропонує відбір тих мовних засобів, які якнайкраще виконують завдання фахового спілкування. Дотримання норм поведінки, повага до учасників спілкування, доброзичливість, тактовність складають етичний аспект мовної культури.

Аксіологічний, мотиваційно-етичний компоненти мовної культури майбутнього документознавця охоплюють морально-етичні цінності професії (професійний обов'язок, соціальна відповідальність, повага до іншої людини), етичні принципи у здійсненні професійної діяльності, фахової комунікації на гуманістичній основі. Поведінково-інтерактивний компонент характеризує ступінь реалізації засвоєних цінностей, морально-етичних норм, знань у ситуаціях професійного спілкування, охоплює уміння і навички, що ґрунтуються на критичному мисленні, володінні комунікативною технікою. Творчо-цифровий компонент знаходить вираження в уміннях логічно вибудовувати та представляти дані з використанням цифрових пристроїв, спеціалізованих програмних засобів і віртуальних платформ, графічних образів, аудіо, відео; відповідально, з урахуванням етичних, суспільних, культурних та правових норм оперувати інформаційно-комунікаційними технологіями.

На основі аналізу наукових джерел [1] цифрове творче середовище визначаємо як таке навчальне середовище, що передбачає цілеспрямоване використання в освітньому процесі засобів, технологій та інформаційних ресурсів, які уможливають творчий творче самовираження особистості засобами цифрових технологій. Формування мовної культури майбутнього документознавця в умовах цифрового творчого середовища вищого навчального закладу розглядаємо як багатовимірний процес якісних змін психологічної сфери особистості, що відбувається поетапно, у процесі опанування, зокрема, навчальних дисциплін «Документознавство», «Українська мова за професійним спрямуванням», «Культура фахової мови», самостійної, позааудиторної роботи, виробничої практики, з урахуванням сучасних підходів, загальнодидактичних і специфічних принципів, на основі використання ефективних методів, форм і засобів навчання. Зокрема, для реалізації міждисциплінарних аспектів у формуванні мовної культури майбутнього документознавця в умовах цифрового творчого середовища вважаємо за доцільне використовувати положення системно-суб'єктного, аксіологічного, текстового, когнітивно-візуального, цифрового підходів. Системно-суб'єктний підхід дає змогу розглядати означений процес як системно цілісний і процесуально неперервний. Аксіологічний підхід сприяє розкриттю ціннісно-гуманістичних засад фахової діяльності майбутніх документознавців. Сутність текстового, когнітивно-візуального підходів полягає в оволодінні майбутніми фахівцями когнітивно-дискурсивними вміннями, уміннями операційної обробки і моделювання текстів документів.

З-поміж загальнодидактичних і специфічних принципів формування мовної культури майбутнього документознавця в умовах цифрового творчого середовища виділяємо принципи системності та послідовності у навчанні; універсальної трикомпонентної моделі творчого середовища; інтеграції змісту навчальних дисциплін мовнокомунікативного та професійно-предметного спрямування; застосування активних, інтерактивних та колаборативних методів і прийомів навчання та контролю знань.

Проаналізуємо окремі аспекти навчально-методичного забезпечення формування мовної культури майбутнього документознавця в умовах цифрового творчого середовища.

Зокрема, фахову підготовку майбутніх документознавців забезпечує навчальна дисципліна «Документознавство» як «метанаука для всіх наук документно-комунікативного циклу» [4, с.7], яку викладають загалом за підручником російською мовою Н.Кушнарєнко [4], що виданий 1997 року. У підручнику ґрунтовно розкрито принципи класифікації документів, особливості документів на традиційних і новітніх матеріальних носіях, функціонування документно-комунікаційної системи. У навчальній книзі вміщено контрольні запитання і практичні завдання, рисунки, таблиці. Однак видання російською мовою не сприяє якісному засвоєнню норм і правил здійснення документообігу українською мовою.

Тому більшою мірою викладачі пропонують студентам підручник «Загальне документознавство» (Ю. Палєха, Н. Леміш), «Загальна теорія документа і книги» (Г. Швецова-Водка). Ю. Палєха, Н. Леміш у шести модулях висвітлюють етапи розвитку та засади документознавства, основи теорії про документ, створення документів, аналізують документацію офіційного походження, видання як вид документа, іконічні та ідеографічні документи [9]. Г. Швецова-Водка враховує тенденції сучасного документознавства, що розвивається у двох напрямках: 1) традиційне, або класичне, документознавство, головним об'єктом якого є службові, діловодні документи; 2) новітній напрям щодо трактування документа як будь-якого матеріального об'єкта, що використовується в соціальній інформаційній комунікації одночасно і як канал і як зафіксоване в ньому повідомлення [17].

Пізнавальною є перша частина, в якій подано розгляд значення поняття «документ» крізь призму історичного розвитку і теорії соціальної інформаційної комунікації; функцій, властивостей та ознак документа, його інформаційної, знакової та матеріальної складових. Значну увагу приділено класифікації документа за

різними ознаками. Для класифікування документів застосовуються кілька груп ознак класифікації: ознаки, що характеризують знакову систему, в якій записана інформація; ознаки, що характеризують матеріальний носій документа; ознаки, що характеризують інформацію, яка передається.

У другій частині представлено теорію документа, теорію книги як вид документа. Авторка зазначає, що з погляду документології статус документа мають різноманітні форми «записаної інформації», у тому числі управлінські, неопубліковані документи, а також і опубліковані документи, які зазвичай у документообігу називають книгами

Запропоновано різні визначення поняття «книга», місце книги в соціальному комунікаційно-інформаційному процесі, функції та властивості книги. Значну увагу приділено типології книги, зокрема визначенню типів та жанрів літератури і видів друкованих видань. Важливим елементом книги є список літератури, іменний покажчик дослідників з теорії документа і книги, а також предметний покажчик для більш мобільного розгляду поняття або явища документально-комунікаційної сфери суспільства.

Мовно-фахову підготовку майбутніх документознавців представляють, зокрема, такі навчальні дисципліни, як «Українська мова за професійним спрямуванням», «Культура фахової мови», «Документна лінгвістика». Курс забезпечувався програмою з української мови для нефілологічних спеціальностей [11; 12], що спрямовувався на опанування студентами стильового розмаїття української мови, різновидів документів, формування правописної грамотності, однак недостатньою мірою враховував практичні цілі.

Рівень загальної та мовленнєвої культури майбутніх фахівців визначається і тим, які загальні і спеціальні лексикографічні знання має особистість, як володіє вміннями користуватися лексикографічними виданнями різних типів і вилучати з них необхідну інформацію, якою мірою набуті навички самостійної роботи в галузі лексикографії, чи усвідомлює потребу звернення до словника з метою вирішення професійних завдань. Тому мета практичних занять для майбутніх документознавців полягає в поглибленні та розширенні знань про фахову термінологію, професіоналізми, формуванні таких якостей, як *логічність викладу* (виявляється в послідовності висловлювання, його доказовості й аргументованості, побудові мовлення відповідно до законів логіки із збереженням відношень і зв'язків реальної дійсності), *стислість* (уміння уникати непотрібних повторів, багатослів'я або мовної надмірності).

Важлива смислова *точність і однозначність* висловлювань (досягається шляхом уживання термінів і слів у прямому значенні, уточнень у вигляді зносок, посилань, цитат, прізвищ цифрових даних, які аргументують наукові положення і підсилюють об'єктивність та достовірність висловленого. Недоречно вжито в науковому тексті слово може призвести до подвійного тлумачення цілого речення). Один із показників загального мовно-культурного рівня фахівця - правильне і вільне володіння термінами. Цінність терміна в тому, що він несе логічну інформацію великого обсягу. Цим специфічним словам притаманні такі ознаки: номінативність, наявність точної наукової дефініції, тенденція до моносемії в межах термінологічної системи певної галузі, відсутність експресивних значень, стилістична нейтральність, системність, точність семантики, висока інформативність, переважно вузька професійна сфера поширення, неконотованість, відсутність синонімії, абстрагований, логіко-понятійний характер, системна організація в межах певного термінологічного поля, однозначність, неметафоричність. Кожна галузь науки має притаманну тільки їй термінологічну систему.

Для мовно-фахових потреб підготовлено посібники і підручники. Відомий широкому загалу підручник «Українська мова (за професійним спрямуванням)» Г. Кацавець і Л. Паламар [3] подає теоретичний і практичний матеріал, що загалом сприяє оволодінню навичками усного й писемного професійного мовлення майбутніх фахівців, сприяє розвитку логічного мислення, закріпленню орфоепічних, орфографічних, стилістичних норм на основі текстів. Посібник Я. Чорненького [18] містить практичні завдання з культури сучасної української мови, коментарі до документів. Посібник «Ділове мовлення для державних службовців» (автор - С. Шевчук) ознайомлює з мовними нормами офіційно-ділового стилю, різними видами документів. Авторка зазначає, що мова ділових паперів має бути взірцем і відповідати літературним нормам, які діють у мовній системі [15, с. 3].

Посібник «Українська мова. Мова фаху, мова науки, мова спілкування. Текстово-комунікативне навчання» [19] ґрунтується на текстово-комунікативному підході до навчання української мови і пропонує користувачам дотекстові і післятекстові проблемні завдання, які сприяють формуванню мовної культури. Посібник «Українська мова за професійним спрямуванням» за редакцією С. Карамана та О. Копуся [20], окрім правописних норм пропонує теми з термінології як системи, проблеми перекладу і редагування текстів тощо, пропонує завдання на збагачення словникового складу, на етичний складник змісту й оформлення ділових паперів, важливість дотримання норм мовного етикету в документообігу тощо. До розділів уміщено систему вправ і завдань, побудовану на професійно зорієнтованих текстах, що сприяє формуванню в студентів логічної довершеності думки, чіткості висловлювання, послідовності й точності викладу, умінню добирати лексеми, адекватні жанрово-стильовому призначенню.

Аналіз програм, підручників, методичної літератури, наукових досліджень з проблем мовно-професійної підготовки майбутніх документознавців засвідчує важливість проблеми словникової роботи.

Орфографічний словник – настільна книга фахівця. Ось як пояснює К.Городенська, зокрема, правопис власних назв іншомовного походження за «правилом дев'ятки» (вживання в загальних назвах іншомовного походження і після дев'ятох приголосних д, т, з, с, ц, ж (дж), ч, ш, р перед наступним приголосним). У власних іншомовних назвах (прізвищах, особових іменах, власних географічних назвах) після згаданих дев'ятох приголосних вживали і, зрідка – и. Це створювало труднощі, бо потрібно було запам'ятати, у яких із них писати і, а в яких – и. Саме тому у проєкті редакції “Українського правопису” (1999) запропонували поширити “правило дев'ятки” на всі власні іншомовні назви: це відповідає вимові приголосних в українській мові і робить послідовним правопис іншомовних особових імен та прізвищ з и. То ж орфографічні словники української мови поповнилися такими власними назвами, як Аристотель, Аристофан, Еврипід, Фридрих, Фердинанд та ін. [2].

Вагому роль для розвитку мовної культури особистості відіграють перекладні двомовні словники. Наприклад, використання «Російсько-українського словника» допомагає досконалішому оволодінню слововживання, граматики, правопису й акцентології: наприклад, із сполук *більше ста осіб* і *понад сто осіб* оберемо сполуку *понад сто осіб*. Російським пасивним прикметникам теперішнього часу підберемо в українській мові дієприкметники минулого часу (*желаемый – бажаний, употребляемый – уживаний, анализируемая – аналізована*), російському дієприкметникові *данный* – український *даний*, а прикметникові *данный* контекст – *цей* контекст.

Формування мовної культури особистості стимулюють здобутки корпусної (електронної) лексикографії, яка дає змогу постійно збільшувати кількість лексичних одиниць, не очікуючи чергового перевидання словника, значно економлячи час і матеріальні ресурси [16]. Електронні словники зберігають великий обсяг інформації за рахунок використання гіперпосилань, мають ефективну систему пошуку (повнотекстовий пошук, одночасний пошук у кількох словниках, швидкість пошуку). Крім того, можна постійно відбирати й упорядковувати словниковий матеріал.

Національний мовно-інформаційний фонд НАН України під керівництвом В.Широкова в онлайн-овому варіанті теж підготував інтегровану лексикографічну систему “Словники України”, яка дозволяє користувачам здійснювати роботу у 5-ти режимах-словниках: парадигма, транскрипція, фразеологія, синонімія та антонімія. В університеті «Львівська політехніка» створено лексикографічний процесор *Слово*, в основу якого покладений Англо-українсько-російський словник з інформатики та обчислювальної техніки. Кілька українсько-іншомовних словників також розміщено на сайті *Novatova* та на сайті Українського мовно-інформаційного фонду «Лінгвістичний портал». Співробітниками Лабораторії комп'ютерної лінгвістики Інституту філології КНУ імені Т.Шевченка розробляється мовний портал *tova.info*, де до послуг користувачів пропонують «Відкритий словник (новітніх термінів)», «Відкритий словник виправлень суржику». Уточнити правопис слова, з'ясувати приклади його вживання, парадигму змістового наповнення допомагають Український лінгвістичний портал (www.ulif.org.ua), лексикографічний сайт *Slovnuk_net*.

Дослідження соціальної мотивації мовної поведінки, мовне виховання особистості здійснюють словники з культури мови. Зокрема ці книги рекомендують не зловживати словосполученням у *першу чергу*, а використовувати синоніми *насамперед, передусім, найперше, перш за все*. У відкритому доступі подано словники з культури мови (<http://chak-chy-pravylnu-my-hovorymo.wikidot.com/>; <http://yak-my-hovorymo.wikidot.com/>; <http://kultura-movy.wikidot.com/>). Відділом лексикології та комп'ютерної лексикографії Інституту української мови НАН України підготовлено електронний диск «Культура мови на щодень», що в текстовому режимі подає обґрунтовані рекомендації щодо слововживання. Зокрема, допомагає обрати з-поміж таких сполук, як *об'єм* роботи і *обсяг* роботи, другий варіант. Відповідно, *об'єм* – величина чогось у довжину, висоту й ширину, вимірювана в кубічних одиницях (куба, мозку, серця тощо). *Обсяг* – розмір, величина, кількість, значення, важливість чогось (бюджету, знань, роботи тощо). Розрізняємо варіанти *обробка* інформації та *опрацювання* інформації. *Обробка* – це надання чомусь потрібного вигляду, доведення до певного стану; упорядкування, удосконалення чогось; а *опрацювання* – глибоке вивчення чогось, докладне ознайомлення з чимось. *Чисельний* – який стосується числа, виражається числовим виразом; кількісний, а *численний* – який складається з великої кількості кого-, чого-небудь; наявний у великій кількості. Українська лексикографія не фіксує слова *співпадання* або *співставлення* фактів, натомість пропонує уживати *зіставлення (порівняння)* фактів. Отже, інформаційно-комунікаційні технології здобувають усе більш мають широкий діапазон дидактичного застосування в освітньому процесі майбутніх документознавців: сприяють пошуку, вибору та представленню необхідної інформації, уможливають організацію лексикографічної роботи та контролю за її результатами, урізноманітнюють форми і методи навчальної діяльності студентів.

У межах підготовки магістрантів спеціальності «Менеджмент» (спеціалізація «Управління навчальним закладом») передбачено курс «Культура фахової мови», в якому виокремлено розділ «Культура ділової мови» (теми: «Документ як засіб писемної професійної комунікації», «Історія вітчизняного діловодства», «Текст як реквізит документа», «Мовні особливості офіційно-ділового тексту», «Професійна документація», «Мовленнєвий етикет як елемент етики професійного спілкування»). Формуванню культури документування

майбутніх менеджерів освіти сприяє детальний розгляд окремих теоретичних положень, застосування їх у практичній діяльності, виконання різних професійно спрямованих вправ. Магістрантам пропонуємо визначити вид документа за походженням, за місцем виникнення, за спрямуванням, за найменуванням, назвати його реквізити, виправити помилки та відредагувати офіційно-діловий текст, продовжити речення, скласти професійний документ тощо.

Висновки. Отже, на підставі системного аналізу, узагальнення напрацювань науковців та практичного досвіду окреслено поняття «документознавець», «мовна культура майбутнього документознавця», «цифрове творче середовище», охарактеризовано окремі аспекти навчально-методичного забезпечення формування мовної культури майбутнього документознавця в умовах цифрового творчого середовища.

Формування мовної культури майбутнього документознавця в умовах цифрового творчого середовища представлено як багатовимірний процес якісних змін психологічної сфери особистості, що відбувається поетапно, з урахуванням сучасних підходів, загальнодидактичних і специфічних принципів, на основі використання ефективних методів, форм і засобів навчання. Цифрове творче середовище визначено як таке навчальне середовище, що передбачає цілеспрямоване використання в освітньому процесі засобів, технологій та інформаційних ресурсів, які уможливають творчий творче самовираження особистості засобами цифрових технологій.

Аналіз навчально-методичного забезпечення засвідчує, що загалом запропонований матеріал сприяє формуванню мовної культури майбутнього документознавця в умовах цифрового творчого середовища, зокрема аксіологічного, мовно-етичного, поведінково-інтерактивного компонентів мовної культури, які характеризують ступінь реалізації засвоєних цінностей, морально-етичних норм, знань у ситуаціях професійного спілкування, охоплюють уміння і навички, що ґрунтуються на критичному мисленні, володінні комунікативною технікою, а також творчо-цифрового компонента, що знаходить вираження в уміннях логічно вибудовувати та представляти дані з використанням цифрових пристроїв, спеціалізованих програмних засобів і віртуальних платформ, графічних образів, аудіо, відео; відповідально, з урахуванням етичних, суспільних, культурних та правових норм оперувати інформаційно-комунікаційними технологіями.

Перспективним напрямом подальших досліджень вважаємо розробку і впровадження методичних матеріалів зі створення візуалізованих пізнавальних моделей знань, які можна буде впроваджувати у підготовку майбутніх документознавців.

Список використаних джерел

1. Биков В. Цифрова гуманістична педагогіка відкритої освіти / Валерій Биков, Марія Лещенко // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2016. – №4. – С. 115-130.
2. Городенська К. І чи писати у власних іншомовних назвах? / Катерина Городенська // Українська мова. – 2011. – №3. – С. 67-73.
3. Кацавець Г. М. Мова ділових паперів : підручник для студ. вищих навч. закл. / Г. М. Кацавець, Л. М. Паламар. – 2-е вид., перероб. і доп. – К. : Алерта, 2005. – 327 с.
4. Кушнарєнко Н. Н. Документоведение : Учебник, 8-е изд. стер., / Н. Н. Кушнарєнко. – К.: Знання, 1997. – 459 с.
5. Малик Г. Д. Педагогічні умови реалізації компетентного підходу у професійній підготовці майбутнього документознавця дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Галина Дмитрівна Малик – К., 2015. – 367 с.
6. Мацько Л. І. Українська мова в освітньому просторі : навчальний посібник для студентів-філологів освітньо-кваліфікаційного рівня "магістр" / Любов Іванівна Мацько. – К. : Вид-во НПУ імені Н. П. Драгоманова, 2009. – 607 с.
7. Назаренко Н. С. Формування комунікативної компетентності майбутніх документознавців у процесі вивчення гуманітарних дисциплін: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Наталія Степанівна Назаренко. – К., 2008. – 259 с.
8. Новий тлумачний словник української мови [в 4-х томах] / укладачі : В. В. Яременко, О. М. Сліпушко. – Т. 2. – К. : Аконіт, 1999. – 912 с.
9. Палеха Ю. І., Леміш Н. О. Загальне документознавство: Навч. посібник. Вид 2-ге доп. І перероб. – К.: Ліра-К, 2009. – 236 с.
10. Попчук О. В. Професійна культура документознавця: навч.-метод. посіб. / О. В. Попчук; Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. – Рівне : РДГУ, 2013. – 80 с.
11. Програма з української мови (за професійним спрямуванням) для студентів вищих навчальних закладів III – IV рівнів акредитації. – К., 2006. – 25 с.
12. Решетілова О. Методи навчання української професійної лексики майбутніх документознавців / О. М. Решетілова // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – Київ, ТОВ «Видавниче підприємство «ЕДЕЛЬВЕЙС», 2015. – Випуск 4 (45). – С. 99-104.
13. Семенов О. Культура фахової мови. Тестові завдання / Олена Семенов, Ольга Рудь: навч. посіб. – Вид. 2-е перероблене і доповнене. – Суми: СумДПУ, 2016. – 173 с.

14. Сивак О.А. Формування професійних компетентностей майбутніх документознавців у процесі навчання інформатичних дисциплін: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Оксана Анатоліївна Сивак. – Бердянськ, 2014. – 223 с.
15. Шевчук С. В. Ділове мовлення для державних службовців: Навч. посібн. – 4-те вид., виправ. і доповн. – К.: Алерта, 2012. – 428 с.
16. Широков В. А. Елементи лексикографії / В. А. Широков. – К.: Довіра, 2005. – 304 с.
17. Швецова-Водка Г.М. Загальна теорія документа і книги: Навч. посіб. / Г.М. Швецова-Водка. – К.: Знання, 2014. – 405 с.
18. Чорненький Я. Я. Українська мова (за професійним спрямуванням). Ділова українська мова / Теорія. Практика. Самостійна робота : навчальний посібник. / Ярослав Ярославович Чорненький. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 304 с.
19. Українська мова. Мова фаху, мова науки, мова спілкування. Текстово-комунікативне навчання: навчальний посібник / Л.О.Ткаченко, О.В.Любашенко, С.Є.Мельник та ін.; за ред. О.В.Любашенко. – К.: ТОВ ВПП «Компас», 2014. – 256 с.
20. Українська мова за професійним спрямуванням: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / С. О. Караман, О. А. Копусь, В. І. Тихоша та ін.; за ред С. О. Карамана, О. А. Копусь. – К.: Літера ЛТД, 213. – 544 с.

References

1. Bykov V. Tsyfrova humanistychna pedahohika vidkrytoi osvity / Valerii Bykov, Mariia Leshchenko // Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnymy systemamy. – 2016. – #4. – S. 115-130.
2. Horodenska K. I chy u pysaty u vlasnykh inshomovnykh nazvakh? / Kateryna Horodenska // Ukrainska mova. – 2011. – #3. – S. 67-73.
3. Katsavets H. M. Mova dilovykh paperiv : pidruchnyk dlia stud. vyshchych navch. zakl. / H. M. Katsavets, L.M.Palamar. – 2-e vyd., pererob. i dop. – K.: Alerta, 2005. – 327 s.
4. Kushnarenko N. N. Dokumentovedenye : Uchebnyk, 8-e yzd. ster., / N.N.Kushnarenko.– K.: Znannia, 1997. – 459s.
5. Malyk H.D.Pedahohichni umovy realizatsii kompetentnisnogo pidkhotovtsi maibutnoho dokumentoznavtsia dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 / Halyna Dmytrivna Malyk – K., 2015. – 367 s.
6. Matsko L. I. Ukrainska mova v osvithomu prostori : navchalnyi posibnyk dlia studentiv-filolohiv osvitho-kvalifikatsiinoho rivnia "mahistr" / Liubov Ivanivna Matsko. – K.: Vyd-vo NPU imeni N. P. Drahomanova, 2009. – 607 s.
7. Nazarenko N.S. Formuvannia komunikativnoi kompetentnosti maibutnykh dokumentoznavtsiv u protsesi vyvchennia humanitarnykh dystsyplin: dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 / Nataliia Stepanivna Nazarenko. – K., 2008. – 259 s.
8. Novyi tlumachnyi slovnyk ukrainskoi movy [v 4-kh tomakh] / ukladachi : V. V. Yaremenko, O. M. Slipushko. – T. 2. – K.: Akonit, 1999. – 912 s.
9. Palekha Yu.I., Lemish N.O. Zahalne dokumentoznavstvo: Navch. posibnyk. Vyd 2-he dop. I pererob. – K.: Lira-K, 2009. – 236 s.
10. Popchuk O. V. Profesiina kultura dokumentoznavtsia: navch.-metod. posib. / O. V. Popchuk; Rivnen. derzh. humanitar. un-t. – Rivne : RDHU, 2013. – 80 s.
11. Prohrama z ukrainskoi movy (za profesiinym spriamuvanniam) dlia studentiv vyshchych navchalnykh zakladiv III – IV rivniv akredytatsii. – K., 2006. – 25 s.
12. Reshetilova O. Metody navchannia ukrainskoi profesiinoi leksyky maibutnykh dokumentoznavtsiv / O.M.Reshetilova // Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka. – Kyiv, TOV «Vydavnyche pidpriemstvo «EDELVEIS», 2015. – Vypusk 4 (45). – S. 99-104.
13. Semenoh O. Kultura fakhovoi movy. Testovi zavdannia/ Olena Semenoh, Olha Rud: navch. posib. – Vyd. 2-e pereroblene i dopovnene. – Sumy: SumDPU, 2016. – 173 s.
14. Syvak O.A. Formuvannia profesiinykh kompetentnostei maibutnykh dokumentoznavtsiv u protsesi navchannia informatychnykh dystsyplin: dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 / Oksana Anatoliivna Syvak. – Berdiansk, 2014. – 223 s.
15. Shevchuk S. V. Dilove movlennia dlia derzhavnykh sluzhbovtiv: Navch. posibn. – 4-te vyd., vyprav. i dopovn. – K.: Alerta, 2012. – 428 s.
16. Shyrokov V. A. Elementy leksykohrafii / V. A. Shyrokov. – K.: Dovira, 2005. – 304 s.
17. Shvetsova-Vodka H.M. Zahalna teoriia dokumenta i knyhy: Navch. posib. / H.M. Shvetsova-Vodka. – K.: Znannia, 2014. – 405 s.
18. Chornenkyi Ya. Ya. Ukrainska mova (za profesiinym spriamuvanniam). Dilova ukrainska mova / Teoriia. Praktyka. Samostiina robota : navchalnyi posibnyk. / Yaroslav Yaroslavovych Chornenkyi. – K.: Tsentr navchalnoi literatury, 2004. – 304 s.

19. Ukrainska mova. Mova fakhu, mova nauky, mova spilkuvannia. Tekstovo-komunikatyvne navchannia: navchalnyi posibnyk /L.O. Tkachenko, O.V. Liubashenko, S.Ye. Melnyk ta in.; za red. O.V. Liubashenko. – K.: TOV VPP «Kompas», 2014. – 256 s.
20. Ukrainska mova za profesiinym spriamuvanniam: navch. posibnyk [dlia stud. vyshch. navch. zakl.] / S. O. Karaman, O. A. Kopus, V. I. Tykshosha ta in.; za red S. O. Karamana, O. A. Kopus. – K. : Litera LTD, 213. 544 s.

EDUCATIONAL AND METHODOLOGICAL SUPPORT FOR FORMATION OF LINGUISTIC CULTURE OF FUTURE DOCTOR PHD, DOCUMENT SPECIALISTS, IN THE CONDITIONS OF DIGITAL SOCIETY

Olena Semenoh, Olena Semenikhina

Makarenko Sumy State Pedagogical University, Sumy, Ukraine

Abstract. *In the article, on the basis of analysis and generalization of scientific sources, the concept of “document scientists”, “linguistic culture of the future document specialists”, “digital creative environment” is outlined, certain aspects of teaching and methodological support for the formation of the linguistic culture of the future document scientists in the conditions of the digital creative environment are described. The formation of the linguistic culture of the future document specialists in the conditions of the digital creative environment is considered as a multivariate process of qualitative changes in the psychological sphere of the individual, which takes place in stages, modern approaches, general-pedagogical and specific principles, on the basis of the use of effective methods, forms and means of teaching. The digital creative environment is defined as such a learning environment that involves the purposeful use in the educational process of the means, technologies and information resources that enables the creative expression of personality through digital technologies. The emphasis is on teaching and methodological support for the purpose of forming the linguistic culture of the future document specialists in the conditions of the digital creative environment, in particular, the axiological, linguistic and ethical, behavioral and interactive components of linguistic culture, which characterize the degree of realization of the acquired values, moral and ethical norms, knowledge in situations of professional communication involves skills based on critical thinking, communicative techniques, and the creative and digital component that you find control the ability to represent data using digital services, specialized software and virtual platforms, graphic images, audio, video; responsible, taking into account ethical, social, cultural and legal norms to operate information and communication technologies.*

Key words: *document specialists, linguistic culture future of document specialists, digital creative environment, linguistic training, teaching and methodological support, textbook, manual, dictionary, electronic resource.*